IO. BAPTISTAE Raſarij,

DE VICTORIA CHRIſtianorum ad Echinadas, Oratio.

ITEM,

Ioan. Sturmij eadem de

RE: AD PHILIPPVM HANOICVM, & Ludoicum VVitgenſteinium Comites: duæ Epiſtolæ.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

ARGENTORATI,
Impenſis Ioſiæ Rihelij.
M. D. LXXII.

AD PHILIPPVM

COMITEM HANOICVM,

Iuniorem.

AD Ludoicum VVitgenſteinium Comitem miſi Raſarij orationẽ: de clade Turcica. addidi etiam Epiſtolam, & meam ſententiam: de hoc hoſte perſequendo. Vtrunq; mitto ad æquitatem & authoritatem iudicij tui: quod cuiuſmodi futurũ eſſet: in adoleſcentulo animaduerti: quale iam ſit ex multorum ſermonibus audio. Leges quas nomino: non pono. ſcio uarias daturas eſſe occaſiones: ad interpretandum & ad calumniandum. Expectabo famæ impetum: quem facile paucorum dierum ſermonibus potero depellere. Verùm uelim hos ſermones non fictos eſſe: ut eſſe ſolent: & nos aliquando inter nos in utramque partem de tota iſta ſocietate, & de ratione belli Turcici, quæ optima ſit ratio eius conficiendi, inter nos diſſerere. qui etiamſi triduum requirant: tamen cogitandum eſt hunc Annibalem non uno prælio ſuperari poſſe. Hæc ego paucis: ſed Daſypodius noſter, pro commentario eſt: qui has reddidit. Vale.

IOAN. STVRMII

EPISTOLA: DE SOCIETATE CHRIſtianorum, & pecunia militari ad Ludoicum Comitem VVitgenſteinium.

EODEM PROPE TEMPORE Ludoice Comes, & tua mihi Epiſtola reddita eſt, data decimo octauo Calend. Ianuarias: & Oratio allata de Epirotica uictoria: Venetijs à Raſario habita. Ergo eadem penè hora: & tuæ literæ me reficiebant: plenæ prudentiæ atque humanitatis: & recreabat me literatiſsimi hominis: latina puraq; oratio. Eam tibi Venetijs diuulgatam: & in noſtra urbe meo ſuaſu rurſus à Librario exaratam mitto: ut inter apophoreta aliorum: hoc quoq; meum xenium: quatuor nummorum, ut eſt apud Martialem, habeas.

Quod conquereris: non adeſſe in communi calamitate depellenda, & in tali & tam neceſſaria cauſa eos quos adeſſe decebat: id etiam metuo: ne in hoc Venetorum periculo, eueniat: quod ab illo populo principium quidem ſumet: ſed in nobis certè deſinet, niſi occurramus.

Eſt profectò præclara & glorioſa dignaq; triumpho uictoria: inuiſa, & non audita noſtra Patrumq; memoria: & tanta clade, tot talibusq; detrimentis immaniſsimi hoſtis comparata: ut etiamſi quid metuat,

tuat,

tuat, non ſentiat: tamen quod doleat, ſane ſentiat. atque utinam ut Actiacum prælium: quo Antonius & Cleopatra eodem in freto ſuperati ſunt: finem fecit Ciuilis belli: ſic etiam hæc clades finem oſtendere poſſet earum calamitatũ: quas reliqui populi Chriſtiani nominis: à crudeliſſimo & ſuperbiſſimo Tyranno metuunt: niſi crudelitas illius maioribus uiribus reprimatur. Sed extimeſco mediocriter: cùm cogito, & quam nos parum prouidemus: & quas iſte hoſtis iras habeat: quos apparatus bellorum inſtruat: quos exercitus meditetur: quot qualesq́; crudelitates moliatur, ut ulciſcatur, ut maculam hac clade inuſtam immanitate armorũ, aut eodem ſi poſſit mari eluat, aut ſi non poſſit in hoc tempore: propter iacturam factam: tamen terra deleat: quæ prope nuſquam noſtra culpa clauſa eſt.

Socij belli huius Maximilianum Imperatorem ad hanc ſocietatem, excitant: Veneti etiam ad Electorẽ Palatinum & reliquos, ut audio, Principes Imperij ſcribunt: ut opem ferant: ueſtrum eſt: qui in nobilitate non infimum locũ tenetis: ueſtris adeſſe conſilijs atq; induſtria: nos uerò qui ex humili loco uos aſpicimus: nihil aliud poſſumus: quàm optare ut omnibus opibus atq; uiribus tandem repugnandum eſſe omnes Chriſtiani orbis Principes cogitent. Sed optare poſſum propter ſolicitudinem: conſilium dare non poſſum propter inopiam: & ſi quid conſilij

eſſet: tamen id metus potius exprimit: quam ingeniũ inueniat. Video enim quædam, ſed ut magis magna ſint optatis: quàm ut argumentis pondus habeant. & tamẽ in eam ſententiam deſcendo: ut inter amicos non uerear dicere: & reſiſtendum eſſe huic communi & perpetuo hoſti: & ipſum ſuperari poſſe.

Nam *tametſi uires colligat: magnas copias & terra & mari paret: & ſi quando maiores eius, inprimis pater eius, unquam oſtendit: quantum poſſit: hoc hunc magis elaboraturũ ueriſimile ſit, quo patre uult non ſolum potentior, uerum etiam fœlicior uideri: tamen incredibile eſt, quanto cum metu hic conatus ſit coniunctus: & in huiuſmodi tyrãno quantum dolorem uulnus acceptum concitet: non ſolum ad audaciam & temeritatem: ſed etiam ad metum, & ad fugam: ſi hunc impetum armorũ primo quoq; tempore poſſemus reprimere.*

Et Deus *in ipſo conflictu claſſium: conuerſione uentorum declarauit: utrius partis uelit eſſe uictoriam: & qui mari & in claſſe adfuit: eundem etiam terra, & in acie adeſſe poſſe: atq; etiam uelle confidimus: cuius cauſa hoc bello agitur,* IESVM Filium Dei, Conſeruatorem *humani generis.* Qui *in* Epiro *& ad* Echinadas *uictoriam dare potuit, idem in* Dalmatia *&* Panonia *ſalutem poterit perpetuam, & ſempiternam gloriam concedere.*

Vides *quid optem* Ludoice Comes: *animaduertis*

unum

unum mihi in optatis eſſe:ut Imperij principes, Cæſa ris auſpicijs ſocia arma contra hunc hoſtem confe rant. Quid ais inquis? an non uides quid contra di catur? Primùm cur Venetis ſuppetias, qui huc uſque ſpectatores fuerunt aliarum calamitatum? aliquan do etiam authores? Deinde eos ne tu iuuandos putas: à quibus non minus periculi eſt: quam à Turcico fu rore: ſi hoc bellum poſſent cõficere? Poſtremò, unde tanta pecúnia: quantum hoc bellum requirit: præſer tim in hac difficultate annonæ: & poſt tantos ſum ptus atque impenſas factas: ſuperiore proximo Si gettano detrimento? Fuerũt quidem ſpectatores Ve neti: & otio atq; pace annos multos frui ipſis datum eſt. At quid alij faciunt qui pace fruuntur quam ut ſpectatores ſint caſtrenſium furorum. Quod à ſe bellum ſæpe deriuarunt: idẽ alij multi Reges & Cæ ſares fecerunt. & nobis optabile eſſet: poſſe à nobis Sophum Perſarum Regem aduerſus Turcas concita ri: & hunc pro nobis bellũ gerere. Hoc enim ſemper maximis uiris in magiſtratu propoſitum fuit, à ſe & ſuis arma auertere. Cur uerò potẽtia Pontificiorũ no bis metuenda ſit, parta uictoria, nõ uideo. Facere offi cium debemus qui Chriſtiani ſumus: etiam ſi ſingu lis pereundum ſit. Cur non Chriſtianus faceret: quod optimus quiſque faceret: ut improbum, ut crudelem ut tyrannũ, ut eum ipſum qui ſibi ſuisq; metuendus ſit: ſanet, ſi poſſet? In Dei poteſtate conſilia hominũ

poſita ſunt: is Deus, Deus inquam exercituum: Dominus inquam IESVS dixit: Diligite inimicos ueſtros: bene meremini de ijs qui oderunt uos: qui iſtud iubet nos facere: is etiam poteſt defendere nos: ſi hoc nomine ſit adeundum periculum. Deinde ſi pax inter Imperij Principes conſtituta eſt: & depoſitum religionis dißidium Cæſarum authoritatibus: cur idem fieri in hac ſocietate non poßit?

Quod impenſas metuimus: quod ſumptus deprecamur: quod pecuniam excuſamus: neq; iſtud uideo quicquam habere ponderis. Bello Euangelico quod Carolus Quintus, maximus Princeps, & ſummus Imperator geßit: pecuniæ difficultatem homines excuſabant. at quanta poſt inuenta eſt? opinor enim Ludoice Comes, haſce uoces & hoc ſiue telũ, ſiue detrimentum, in multorum adhuc infixum eſſe memoria. Ego uerò in huiuſmodi quæſtionibus deliberandum eſſe puto: imò in hac ipſa cauſa conſiderandum eſſe arbitror. primùm quale iam tempus ſit, & quanta oportunitas: occupandi fauces & loca munita per hanc hyemem totius Vngariæ: dum in hybernis Turcæ latent: & non æque atq; noſtri milites frigorum ſunt patientes. Deinde quanto minore exercitu hæc loca contra aduentantẽ æſtate hoſtem queant defendi: quam ſi negligatur in hoc tempore occupatio. Aut ſi opus ſit exercitu: aut ſi omnibus uiribus, opibus, copijs repugnandum ſit: an non ſit ratio pe-

cuniæ

tuniæ conficiendæ. Equidem *paucas leges opto obtineri poſſe atq; promulgari: quarum authoritate puto, neceſſariam pecuniam ducibus noſtris non defuturam. quarum una eſt, de ærario & quæſtura* Imperij: *altera de beneficijs demortuorum: tertia de ſortibus: quarta* Lex *epularis: quinta de clientelis* Imperij: *ſexta de nouis colonijs.* His *inquam ſex legibus fore puto: ut nullo tempore deficere nos poßit pecunia: ut annos nõ paucos exercitus in caſtris eſſe poßit, & progreſſus facere: idq; nullius uiui mortalis detrimento: ſaluis fundis* Eccleſiaſticis: *nulla huius ordinis iniuria: nulla ullius ordinis querela: nullo tributo populari: conſentientium omnium uoluntatibus.* Q*uas inquis tu nobis hic* Leges *nominas: ubi illæ ſcriptæ, ubi latæ, ubi fixæ?* Nuſquam *inquam: ſed nullus labor eſt: &* Leges *haſce conſcribere: & illis authoritatem adiungere: & rem conficere: ſine qua nullum bellum unquam potuit conſiſtere.* Verùm *de his coram cùm placebit, aut per literas, ſi erit otium: & ſi requiris.* Ad Raſarium *redeo, &* ad Orationẽ *eius: & ad gloriam eorum, qui non ſolùm uictores ſuperſtites ſunt: ſed etiam eorum qui uicti: ſeſe pro patria & religione deuouerũt.* Vnum *certè uellem adhuc uiuere: & fructũ diutißime uirtutis ſuæ acciperе* Barbaricũ: *qui tam prudẽs fuit: ut uideret neceſſarium eſſe pugnam cõmittere: tam ſapiens ut animaduerteret hoſtem uinci poſſe: tam bonus ut* Ioanne

Auſtriaco non ueritus ſit ſupplex fieri. & hunc ipſum fortiſsimum claſsis ducem & quaſi proregem: animæq; magnæ, ut Horatius *ait, prodigum: ſi neceſſarium ſit: hunc ipſum inquam, ſiue ducem, ſiue proregem: opto ut multis luſtris hac fruatur gloria: cuius ſapientia tanta fuit in deliberando: ut uiderit neceſſariũ: tanta animi altitudo in periculo: ut uitã contempſerit: tanta alacritas, ut in ipſis undis atq; procellis fortiſsime pugnarit. Omnium & eorum qui occubuerunt, & qui ſalui euaſerunt: ſalutem uolo, gloriã uolo: atq; uſq; adeo iſtos complector: ut etiã uelim* Venetorum *magnas illas nauium moles: quibus acies hoſtiles effractæ ſunt: ſenſum habere huius præclari facinoris: dignas me* Chriſtus *quæ perpetuas in Armamentario inſtauratores atq; cuſtodes habeant. Vale mi Ludoice Comes. Salue atq; uale. Argentorati ſeptimo Idus*

Ianuarij 1572.

IOAN.

IO. BAPTISTAE Raſarij,

DE VICTORIA CHRIſtianorum ad Echinadas Oratio, ad Principem, & Senatum: habita Venetijs, in Templo Diui Marci, 14. Calend. Nouemb. M. D. LXXI.

QVOD A DEO OPTIMO *Maximo quotidie precabamur, Sereniſsime Princeps, Illuſtriſsimi Legati, & Patres ampliſsimi, ut poſtquam exarſit hoc exitioſum, crudeleq; bellum, quod immaniſsimus Turcarum tyrannus contra Rempub. intulit, ille periurij ac uiolati fœderis pœnas daret: id ſummo Dei beneficio ſumus his diebus cum maximo totius Chriſtiani nominis gaudio cumulatiſsime conſequuti. quod quidem animos hominum eo maiore lætitia compleuit, quo minus erat hoc tempore tale quicquam expectatum. Quare ſi unquam ullum fuit tempus, in quo Deo Opt. Max. gratiæ fuerint agendæ, hoc profectò eſſe exiſtimandum eſt, in quo cum multa diuinitus contigerunt, tum uel maxime, quod hoc uno prælio confecto noſtra libertas, quæ in periculum uocari uidebatur, eſt planè cōſtituta: quod XL. ueteranorũ hoſtium millia*

lia

lia cæſa,captaq; dicuntur: quod uiginti millia Chriſtianorum,quæ annis ſuperioribus barbari captiua fecerunt, ſunt in libertatem uindicata. deniq; quod hoſtibus eſt data cupiditas, de ſumma rei nauali pugna decernendi: ut uos uictoriam tantam adipiſceremini, quantam nunquam adhuc Chriſtiana Reſpub. ab importuniſſimo hoſte reportauit. Cùm enim Turcarum ſæuiſſimus tyrannus, qui cum nulla ſocietas fœdere ullo confirmari poteſt, nouo regno inflatus, & tam amplæ fortunæ inſolens, à ſuis purpuratis, dominandi cupidiſſimis, aſſiduè inſtigaretur,& irritaretur, ut ictum paucis ante diebus cum Repub. fœdus frangeret: id ille nulla ratione aut diuini, aut humani iuris habita, ſine cunctatione facere non dubitauit. Quamobrem Pius V. Pontifex Max. uir ſanctiſſimus,& uel hoc uno nomine de Repub. Chriſtiana optimè meritus, in hoc ſtudium ſedulo incubuit, ut Philippum, Regem Catholicum,& potentiſſimũ, ac pietatis Chriſtianæ ſtudioſiſſimum cum Repub. fœdere iungeret: ac ſe ipſe, ſuaſq; opes eodem fœdere deuinciret: ut communi conſenſu, iunctiſq; uiribus incitatos teterrimi hoſtis impetus retardaretis: nefarioſq; conatus comprimeretis. quod non minus patria caritate, quam auctoritate, qua proximè ad Deũ accedit, ipſum eſſe conſecutũ perſpicimus. Itaq; cùm bellum tam graue, tamq; periculoſum uobis à potentiſſimo tyranno inferri uideretis, in quo non de dignitate,

gnitate, aut aliqua prouincia, ſed de uita, & toto Imperio: neq; ad uictoriam uſq;, ſed ad cædem pugnandum erat: primo quoq; tempore de Imperatoribus ad tam neceſſarium, atroxq; bellum deligendis, & tantis rebus præficiendis, erat accuratiſſimè ſtatuendum. nam & maximas claſſes maximis hoſtium claſſibus, & ſummis illorum, peritiſſimisq; ducibus maximos ueſtros, prudentiſſimosq; duces opponi oportere perſpiciebatis. Sed non fuit difficile in tam illuſtribus, & ad laudem natis hominibus tres reperire, qui tanti belli molem ſuſtinerent. Vnum enim ferè omnes deſignabant, atque in illum unum intuebantur, qui inter omnes eminebat. Is eſt Ioannes Auſtrius, Cæſaris Caroli V. Aug. ſummi omnium Imperatoris filius, & Philippi, Catholici, ac maximi Regis frater, iuuenis tanta uirtute, ut facilè appareret, hunc cæteris omnibus eſſe anteferendum. Nam paulò ante in tumultu Bœtico ſuam fœlicitatem, auctoritatem, reiq; militaris ſcientiam omnibus mirificè probârat: cum ſuo quaſi aduentu innumerabilem Maurorum exercitum profligaſſet: ducemq; illorum ad deſperationem perduxiſſet: ut omnes motus immortali cum laude pacarit: & illius regni populos Philippi regis dicto audientes facilè reddiderit. Is igitur iuſtiſſimis de cauſis eſt Hiſpanienſis claßis Imperator declaratus, ea auctoritate, ut quod communi conſilio ab ipſis Imperatoribus decretum, cõſtitutumq;

ſit.

ſit, ipſe exequatur, atq; conficiat: & ad ipſum Imperij ſumma reſpiciat. E Romanis *uerò proceribus quos appetentes gloriæ, atq; auidos laudis ſemper fuiſſe cognouimus,* Pontifex Max. è Columnia *familia, rebus omnibus præcellentiſſima, delegit* M. Antonium, *principem optimum, & de* Chriſtiano *nomine optime meritum, quem ſuæ claſſi præfecit. Vobis autem, cum in hac luce hominum multi ſuppeterent duces præſtantiſſimi, & ſingulari fortitudine, eximiaq; prudentia, tamen cunctis ſuffragijs Sebaſtianum* Venerium, *rerum maritimarum peritiſſimum, uirum fortiſſimum, & bello, ac pace clariſſimum, imperatorem ueſtræ claſſis declaraſtis. Itaq; cùm omnes fœderati prompto in Chriſtianam religionem animo maximas ædificauiſſetis, ornauiſſetisq; claſſes, neq; propter longinquitatem, interualláq; locorum unum in locum ſtatim conuenire ueſtri* Imperatores *potuiſſent: effectum eſt, ut Turcæ & terra mariq; præpotentes, & omnes deſpicere, ac floccificare uiderentur.* Nam *ut primum claſſem inſtructam eduxerunt, quod ſuis inceptis fortuna ualde fauiſſet: ſe quoq; eandem uiam poſſe inſiſtere arbitrabantur.* Ita *ſuperato* Helleſponto, *lecta ora* Myſiæ, Ioniæ, *&* Cariæ, *recto itinere* Rhodum, *deinde in* Cretam *profecti ſunt: atq; ibi è nauibus egreſſi, cum non mediocre detrimentum accepiſſent, reliquas* Inſulas *prædandas, uaſtandasq; ſibi propoſuerant.* In-

terea

terea uerò pontificiæ, ueſtræq; claßis Imperatores, ut ſe cum regia claſſe coniungerent, in Siciliam profecti erant: ac Turcis liber aditus ad ueſtras inſulas, ueſtrosq; portus patebat. Cumq; illorum claßis trecentarum eſſet nauium, in quibus ducentæ triginta triremes, ſexaginta biremes, ac ceteræ lintres, ac celoces erant: toto mari predabundi uolitabant. Itaq; Cythera, Zacyntho, Cephaleniaq; Inſulis euaſtatis, & Corcyræ ſuburbijs incenſis, in Rizonicum uſque ſinum peruenerunt: ac nonnulla Epiri, Illyriciq; caſtella, non ſatis munita, quæ metu ſibi conſulere neſciebant, in deditionem acceperunt. Sed cùm Turcarum dux ueſtram nanciſci claſſem non potuiſſet, noſtrosq; de pugna nauali cogitantes, atq; id iam in animo habere conſtitutum audiuiſſet: in Græciam reuerſus, in Corinthiacum ſinum inuectus eſt, ut militibus ex Achaia, & Peloponneſo, præter numerum legionum, accitis, ad Chriſtianam claſſem paratißimus reuerteretur. Quocirca collecta ibi, quam maximam potuit, iuuentute, & prætorianis omnibus, cæterisq; egregijs militibus euocatis, & in claſſem impoſitis, & uoluntarijs etiam illuc ex multis locis confluentibus, de ſumma rei ſibi decernendum eſſe conſtituerat. Interea uerò Imperatores ueſtri Meſſanæ de bello gerendo conſilia conferebant. nam Auſtrius Princeps excellentißimus, tantæ ſpei plenus de pugna diſſerebat, ut ex eius oratione, oculis, fronte,

uultu

nultu deniq; certiſsima, lætiſsimaq; uictoria porten-deretur. Nec minus alacriter de re bene gerenda lo-quebatur M. Antonius Columnius, qui uſq; ab initio huius crudeliſsimi belli omni opera, omniq; ſtudio in hanc curam incubuit, ut Chriſtianæ Reipub. iniurias ulciſceretur. Omnia præterea, quæ ad uictoriã adi-piſcendam pertinerent, afferebat Sebaſtianus Vene-rius, ſenex prudentiſsimus. qui ut optimum ciuem decet, patriam in oculis gerebat: imminens ei pericu-lum cernebat: & eidem opem ferre omnino cupie-bat. Quid dicam de Auguſtino Barbadico, quem uos freti ſumma eius prudentia, ſingulariq; animi ma-gnitudine, ueſtræ claßis præfectum eſſe cum Impe-ratorio Imperio iuſſeratis? Cùm enim nihil eſſet eo propter eximia bona & animi & corporis, amabi-lius: tantopere patriam ipſe diligebat, ut res ſuas om-nes contemneret, modo Reipub. dignitatẽ, ſalutemq; patria tueretur. is enim neq; cunctandum, neq; pro-craſtinandũ eſſe multis rationibus diſſerebat. Adue-nerant etiã ex Creta duo claßis legati cũ LX. trire-mibus Marcus Quirinus, & Antonius Canalis, du-ces impigri, & quos mirum in modum hoſtes formi-dabant: qui cum omnia hoſtium conſilia in itinere exploraſſent, ita certè de uictoria loquebantur, ut eam prope habere in manibus iudicarentur. idem cæ-teri omnes claßis legati, idem omnes trierarchi, idem alij pleriq; illuſtres, & præſtantes uiri confirma-bant.

bant. Cùm igitur ueſtri Imperatores omnino decre uiſſent, nauali prælio cum Turcis dimicare, hoc ſuſcepto, propoſitoq; conſilio, ut ueros Chriſtianos decet, cœleſte auxilium eſſe implorandum, & à numine diuino opem petendam cenſuerunt. Itaq; ante profectionem in publico ſacrificio, quod ſumma religione, incredibiliq; ceremonia pro ſalute Reipub. Chriſtianæ fiebat, à Deo Opt. Max. pacem, ac ueniã petierunt: deinde ſuas noxias ſacerdotibus confeſſi ſunt: deniq; erratis expiatis, ſacrum Chriſti corpus ſumpſerunt. atq; id à toto exercitu, uno eodemq; tem pore pie faciundum curauerũt. hisq; rebus rite peractis, tanquam diuino præeunte lumine, ſimul iuncti omnes, atq; concordes Corcyram ſecundo uento petierunt. tum Cephaleniam præteruecti, ad Oxias, Echinadasq; peruenerunt. Stabat tum forte in portu Naupacti Turcarum claſſis, & aliquem de Chriſtiana claſſe nuncium expectabat: ſiquidẽ eius dux mul tos iam præmiſerat ſpeculatores, ut noſtros uenientes, & imparatos aggrederetur. Cùm igitur ei de claſſis aduentu eſſet allatum, tanta ſpe caſtra mouit, ut non ſibi ad prælium, ſed ad præmium: non ad com munem belli Martem, ſed ad exploratam uictoriam ueniendum eſſe arbitraretur. Iam enim opinione om nia ceperat, totamq; Chriſtianam claſſem aut depreſ ſerat, aut captiuam in triumpho ducebat. neq; pluris

ille amens, & uecors præſtantiſſimos Imperatore ueſtros, militesq́; fortiſſimos faciebat, quam ſi inane propugnatorum naues eſſet inuaſurus. Ille cunctationem noſtrorum, timorem: ille conſilia, temeritatem nominabat. Mouit igitur Naupacto, & uelis, uentisq́; ferētibus ad nobilitandas ſua clade Echinadas, quæ pari ferè ſpatio à Naupacto, & Patris diſtant, ſe ludibundus conferebat: ubi noſtri conſtiterant, ut Ioannem Cardonam, Siculæ claſsis ductorē, omni laude cumulatum, quem cum octo triremibus ad exquirenda Turcarum conſilia iam præmiſerant, expectarent, & certiore itinere ad claſſem illorum inuadendam pergerent. Cùm ecce uno tempore & Cardona redierat, & hoſtes in conſpectu fuere, ut ad componēda armamenta, & expediendum remigem, ac militem ad imminens certamen, niſi ante parata fuiſſent omnia, uix ſatis eſſet temporis. Et tum forte ſub idem tempus uis uenti omnis cecidit: ut hoc præſidio hoſtes nimium ſuperioribus rebus elati, inflatiq́; priuarentur. O diuinam prouidentiam. Quis hoc non miretur? Quis hoc diuino factum eſſe numine non fateatur? Quod etiam eo clarius, atq; apertius intelligi poteſt, quo minus uentis ſecundis, & cœlo ſudo ſex iam diebus uſa erat noſtra claſsis: ut omnia illis ſecunda, noſtris aduerſa eſſe uiderentur: ac tum mutata rerum omnium ratione, noſtris uicto-

riæ

riæ ſpes affulſerit. qui etiam quantum humano pro-uideri conſilio poterat, ita parati ibant, ut non poſ-ſent niſi uictores euadere. quod ut melius appareat, claßium ordinem paucis exponam. Prouehebatur *Chriſtiana claßis ita inſtructa, ut dextro in cornu* Ioan. Andreas Auria, *magni nominis dux, cũ* LIIII. *roſtratis nauibus cuncta gubernaret. Siniſtrũ, quod primùm hoſtibus obijciebatur, regebat cum* LIII. *roſtratis* Auguſtinus Barbadicus. *Mediam aciem, in qua erat robur, & flos exercitus, tres prætoriæ na-ues tutabantur. medium locum tenebat* Princeps Au-ſtrius, *à dextris* Columnius, *à ſiniſtris* Venerius *cu-rabat.* Erant *hæ* LXII. *roſtratæ rebus omnibus in-ſtructißimæ.* Erat *in eodem comitatu* Lignius, *uir ſumma nobilitate, & bellica uirtute præſtans, quem cum ſuis triremibus ad Chriſtianam religionem de-fendendam, & ut nobis gratũ faceret, miſerat ſum-ma animi alacritate, propenſaq; uoluntate* Emanuel Philibertus, *Sabaudiæ dux illuſtrißimus.* Aderant *etiam equitum Melitenſium triremes, quibus ordinis magiſter, ſingulari pietate præditus, & omnibus re-bus ornatus, cum Imperio præeſſe iuſſerat* Petrum Iuſtinianum, *patricium ueſtrum, &* Reipub. *& re-ligionis tuendæ paratißimum: qui in bello ſuperio-re, quod Solimanus cum ijſdem equitibus geßit, plu-rima, & maxima dederat eximiæ prudentiæ, mirifi-*

cæq; fortitudinis documenta. Auſtrium comitabatur Aloyſius Rechezenius, primus ipſius Legatus, uir ſumma auctoritate, maximo rerum uſu, & animi magnitudine ſingulari. Cum iiſdẽ erat Franciſcus Diodus, maiorum, firmiorumq; triremium ueſtrarum dux peritiſſimus, & ſenator egregie in patriam animatus. In ſubſidijs erant roſtratæ duæ de quadraginta, quarum ductor erat Aluarus Bacianus, qui ob egregiam uirtutem Neapolitanæ claſsis erat præfectus. Ante omnia erant, tanquam munitiſſima caſtella, firmiſſimaq; propugnacula, ſex triremes maiores ita collocatæ, ut duæ dextrum, duæ ſiniſtrum cornu, duæ aciem hoſtium tormentis diſijcerent: ut Diodus, dux intrepidus, hoſtilis claſsis impetum, Barbarorumq; furorem exciperet. Hoſtium uerò claſsis eodem ferè ordine inſtructa nauigabat: nam & media acies noſtræ obuiam ibat, & cornua cornibus oppoſita agebantur: niſi quod in dextro illorum cornu erant triremes L V. in ſiniſtro ferè XC. & totidem in media acie, ut ea eſſet, quam noſtra, multo numeroſior, cæteræ illorum naues agmen claudebant. Iam Imperatores ad pugnam ſuos milites hortabantur: cùm Auſtrius Princeps in lintriculum deſcendens, totam ilico claſſem circumiuit, tam læto uultu, tantaq; animi firmitudine cunctos excitans, ut uiciſſe iam crederetur. Cum igitur ſub ictu teli eſſent, & undiq;

Turcæ inſtarent, maiores triremes, quæ tanquam uallum ante aciem ſtabant, miſsis tormentis hoſtium claſſem magno cum damno uerberarunt, & horribilem ſtragem ediderunt. Sed illi, quamuis diſiectam multis locis claſſem, perturbatosq; ordines uidiſſent: tamen furore quodam maiores noſtras prætereucti, non deſeruerunt ſeſe: itaq; mox pretoriæ omnes ita conflixere, ut non iam miſsilibus, aut tormentis, ſed gladijs prope collato pede præliarentur. nam & proræ inter ſe iunctæ hærebant, & naues ita in arcto erant ſtipatæ, uix ut telum ullum in mare uanum incideret. Imperatoribus tam atroci prælio decertantibus, iam totis claſsibus ſimul ab omni parte pugna conſerta erat. At in ſiniſtro cornu, cui Barbadicus præerat, uario euentu, ſummisq; uiribus certabatur, cum animi magnitudo, patriæ caritas, odiũ in Turcas ſtimulabat. ſed oculus ſagitta ictus impediebat, ne iam ſuo munere fungeretur. Quo quidem tempore, ut ſæpe alias, Antonij Canalis, legati, eximia uirtus, admirabilisq; fortitudo enituit, qui ſic manum conſerebat, & ut hoſtes trucidaret, & eorũ triremes perforaret, atq; ſubmergeret. Veſtri autem imperatores & ſummorum ducum, & ſtrenuorum militum perſonas, & partes egregiè ſuſtinebant: ac nihil omnino intentatum relinquebant, quo citius uictoria potirentur. Nam Auſtrius Princeps, iuue-

nis clariſsimus, & manu promptiſsiums, hoſtium cruore magnam partem conſperſus uiſebatur. Venerius, *licet ſextum & ſeptuageſimum ætatis annum agat, tamē innato animi robore, præter cætera, cum ſcuto, & gladio irruentes magna ui* Turcas *fortiſsimè repellebat: & mox acceptum uulnus, ſed tam diu diſsimulatum, quam diu hoſtes eſſent profligati, ita ultus eſt, ut prætoriam ſibi infeſtam ceperit, atq; depreſſerit.* Nec uero minus acriter Columnius *pugnabat, & omnia magni ducis, & impigri militis munera obibat: & iam triremem aduerſariam male multauerat.* Hoc loco *quanta eſſet utriuſque exercitus uirtus cognoſci potuit. nam licet* Turcæ *prætoriam, in qua erat inſigne nocturnum trium luminum, captam uiderent, caputq; imperatoris ſui haſtæ ſuffixum conſpicerent, non tamen aut locum, aut pugnam deſerebant: ſed uelut calamitates ſuas uindicaturi, obſtinato animo pugnabant.* Noſtri *magna contentione, pertinaciterq; irruebant, ac ſummis uiribus illos petentes trucidabant. nec deſtiſtere, donec acies illorum fluctuare incepit. quo ſane tempore nō erat opus monitore, aut impulſore: quiſq; ſibi erat auctor, & dux ad uictoriam: præſertim cum nefarius ille, aſtutuſq; prædo* Caracoſtus *iam interfectus eſſet, &* Syrocbus *item pirata inſignis, uir acerrimus, quem hoſtes propter uiriutis opinionem maximi faciebant,*

ciebant, à Ioanne Contareno, trierarcho fortiſſimo, cum ſua prætoria captus, ſuum latus nudauiſſet, aditumq́; noſtris præbuiſſet: ac prælium etiam iniuiſſent triremes, quæ in ſubſidijs erãt locatæ, & fortiſſimè depugnaret Aluarus Bacianus: & Hiſpani, equiteſq́; Melitenſes, quibus eſt quoddam quaſi naturale bellum cum Turcis, certatim impreſſionẽ facerent. Sed uidete ampliſſimi auditores, quam incerti ſint exitus pugnarum, uariáq́; fortuna. Cùm enim Iuſtinianus cum ſua prætoria in aliquot hoſtium triremes impetum feciſſet, tanta ui, tantáq́; fortitudine in illas inuectus eſt, ut duas ſtatim ceperit: ac res inibi eſſet, ut tertiam quoq́; captiuam faceret. cum ecce ſex hoſtiles tranſuerſo latere ita in ipſum irruerunt, ut omnes ferè eius milites, in quibus erant quinquaginta equites, interfecerint. nec tamẽ ipſe dux, quamuis duabus iam confixus ſagittis eſſet, animum deſpondit: ſed ſuis ad puppim conglobatis, egregiè impetum, furoremq́; Turcarum ſuſtinuit. Sed tamen parum abfuit, quin his, qui paulo ante uictor in hoſtes inſultabat, eodem ferè momento in illorum poteſtatem ueniret. At noſtris opem ferentibus, & omni ex parte Turcas urgentibus, factum eſt, ut cum illi multas triremes depreſſas, prætorias captas, imperatores ſuos cæſos uidiſſent, ſublatis turpiter dolonibus, de fuga cogitarent: ac multi ſe in mare abijce-

rent, & ſociorum nauibus adnantes, incerti præ metu quid aut peterent, aut uitarent, fœde perirēt. Nec *profectò ſuperfuiſſet aut fugæ, aut pugnæ quiſquam, niſi aliqui paruis nauigijs clam euaſiſſent. unus autem ſolus, qui Iuliam Cæſaream, quam nunc* Algeriam *uocant, pro rege gubernat, quiq; ſiniſtrū latus regebat, quaſi cladis nuncius, elapſus eſt.* Nun*quam* Sereniß.P. *alias tantis animis magnæ concurrerunt claſſes, nec in maioris diſcrimen rei pugnarunt. nam & de Chriſtiani nominis dignitate, & exiſtimatione pōtificia, & regia, & de ſalute* Reip. *agebatur. Turcæ adnitebantur, ut non modo maris poſſeßione uos pellerent, ſpemq; omnem uobis adimerent, ueſtras prouincias, inſulasq; tutandi, & & præſidia uſquam mittendi: ſed ut uos, & deinceps, hac illis quaſi feneſtra patefacta, omne Chriſtianum nomen in ſeruitutem redigerent: & quos uellent, quacunq; de cauſa collibuiſſet, trucidarent.* Vos, *ut retenta maris poſſeßione,* Deiq; *cultu ſeruato, patriam, liberos, coniuges, populosq; ueſtros à cæde, ab incendio, à ſeruitute uindicaretis: oſtenderetisq; Turcas non iure, ſed ſcelere: non uirtute, ſed inſidijs: non laceßitos, ſed rupto ob inſitam barbariem fœdere, quicquid feciſſent, eſſe conatos: deniq; id, quod ſemper fuit in more poſitū, inſtitutoq; ueſtro, ut Chriſtianam religionem cum* Pontifice Maximo,

& re-

& rege Catholico tueremini. Hæc enim præcipue res Pium V. Pont. Max. *ut parentem optimum decet, & Philippum, regem potentiſsimum, & ueræ pietatis obſeruantiſsimum, impulit, ut* Rempub. *quam decus Italiæ, ornamentum totius* Europæ, *domicilium uirtutum omnium, & incorruptæ ſedem libertatis eſſe norunt, defendendam, & à* Turcarum *iniurijs uindicandam iudicarent: armaq́; ſua uobiſcum coniungere, accommodatiſsimũ, honorificentiſsimumq́; cenſerent.* Itaq́; *eo die illa in pugna non erat quiſquam omnium, qui non in eius diei caſu Christianæ* Reip. *euentum conſiſtere exiſtimaret. quocirca omnes ſic ſtrenuam operam nauauerunt, ut innumerabilis ille* Turcarum *exercitus, totus fuſus, & ad internicionem cæſus ſit, tota ferè claſſe in pugna amiſſa.* Nam *&* C L X I. *triremes, & multæ biremes, alteriuſq́; generis nauigia in Christianorum poteſtatem uenerunt: & cæteras triremes aut incenſas, aut depreſſas eſſe accepimus. & quod ſummam afferre admirationem poteſt, ex quadraginta triremibus, in quibus eſſent nocturna luminum inſignia, uix una, aut altera euaſit: cùm interim nulla nauis ex ueſtra claſſe capta: duæ ſolæ fractæ, aliquot uulneratæ memorentur. quod quidem nulla alia, niſi diuina ope factum uidemus, ut quo maiore ſpe, firmioreq́; fiducia, & deteſtabiliore ſcelere hoc uobis bellũ* Turcæ *mo-*

uiſſent, eo grauiore ſupplicio, acriore dolore, & ſæuiore cruciatu uobis pœnas darent. Fuſis autem undiq; cæſisq; hoſtibus uidere erat, alios ſequi: alios fugere: alios occidi: alios capi: alios ſubmergi: tum naues deprimi, tum perforari, tum incendi, tum abduci: poſtremò omnia, quæ conſpectus eſſet, conſtrata telis, armis, cadaueribus, & totum mare infectum ſanguine: ut iam rubrum Turcarum cæde, ſanie, cruoreq; factum uideretur. O præſens ſummi rectoris, & domini numen. O uictoriam omnium uocibus, literis, monimentisq; prædicandam. ô diem inter feſtos referendum, & quotannis maxima lætitia celebrandum. Te autem Aloyſi princeps, quis non beatum, quis non ex omni parte felicem putet, quo Rempub. gubernante, tam mirifica, tamq; plæclara uictoria ſit comparata: hæc enim una res, præter reliquas tuas eximias, ſingularesq; uirtutes, illuſtrabit tuum principatum: & faciet, ut cum perpetua tui nominis gloria in ore omnium, ſermoneq; uerſetur. Sed minime mirum Reipub. id accidit. nouit enim id eſſe tuæ gentis proprium, prudentia, conſilio, opibus, animi magnitudine iuuare, atq; ornare patriam. Id ſumma cum laude fecit iam Thomas Mocenigus, pater tuus, omni dignitate ornatiſſimus, Marcius procurator, & Venetæ claſſis imperator: qui ut primum Adrianũ mare egreſſus eſt, hoſtes in metu eſſe,

&

& à ueſtro Imperio abſtinere omnino coëgit: & à Strophadibus, ac Malea magnam uim prædonum, qui Ionium infeſtum habebāt, ſtatim expulit, & exturbauit: ac tam magno animo filij interitum tulit clari uiri, & egregij trierarchi, ut illam maxime fortunatam mortem appellaret, quod naturæ debita, pro patria eſſet potiſsimum reddita. Idem aliquot ante annos præſtitit cum immortali ſui nominis gloria Petrus Mocenigus, proaui tui frater, princeps optimus: qui in bello aduerſus Mahometem Turcarū tyrannum Cariam, Ioniam, Aeoliam, Lyciam, Ciliciamq́; uictor peruaſit: tropheaq́; ubiq; erexit: tum Ciliciam à Turcis recuperatam Caſſambeio, Pytamettoq́; regibus reſtituit. deniq; Cyprium regnum. quod illius Inſulæ principes, Iacobo rege mortuo, ad Siliciæ regem dolo quodam deferre coniurarant, ſuo aduentu conſeruauit: & ſumpto de coniuratis ſupplicio, Catharinæ reginæ uiduæ, quæ ex clariſsima gente Cornelia, patricia ueſtra erat, & puero infanti reddidit: ut hoc patriæ in primis, tum ſplendori generis Corneliorum tribuendum iudicaret. Idem deniq; fecerunt alij principes, claßis imperatores, præfecti, legati, trierarchi, Senatores, Marcijq́; procuratores, qui perpetuo quodam curſu in Repub. floruerunt. Quin etiam ſperant omnes boni, ac ſapientes uiri, multis partibus plura, quàm nuper hoſtium fraude

ſublata

ſublata ſint, te auſpice, & Rempub. gubernante, propediem eſſe ad Imperium acceſſura. Quare Sereniß. P. & Patres ampliſsimi, recte, atque ordine facitis, quod ex animo de tam fauſto, fœliciq; nuncio lætamini: & tantam rem perfectam eſſe gaudetis: & quod cum primum hoc eſt à uobis auditum, omnia templa patefacienda, ſupplicationesq; ad omnia puluinaria decreuiſtis: & in hanc ædem frequentes conueniſtis, & quam primum Deo honores habendos, gratiasq; quammaximas agendas ſtatuiſtis: quod nos ex furore, immanitateq; teterrimi hoſtis exemerit: quod maximam omnium, quæ unquam à Chriſtianis partæ ſint, uictoriam adepti ſitis: quod tot millia captiuorum ſint Chriſtianæ Reipub. reſtituta: quod tot ex Turcis prætorianis, tot rerum maritimarum periti homines, tot egregij duces, tot fortes trierarchi, nauarchiq; tot nefarij prædones, tot gubernatores, ac magiſtri nauium, proretæq; trucidati ſint. denique quod metu, & periculo Italia omnis, atq; adeo tota Chriſtiana Reſpub. liberata eſſe uideatur. Quanquam autem audio, hanc uictoriam morte fortiſsimorum uirorum conſtitiſſe, quod aliquot horas pugnatum eſt utrinq; acriter: tamen quis non agnoſcat, Deum Opt. Max. hanc uobis palmam dediſſe, ut ille inhumanus, fœdifragusq; tyrannus, apud quem nihil ueri: nihil ſancti, nullusq; Dei metus eſt, ſecum animo

nimo

nimo expendat, quem reſpectum ad Senatū, ad iuſiurandū, & ad religionē non habuerit, & quantos ſpiritus, quantamq; arrogantiā ſibi ſumpſiſſet, qui & inuictiſsimam & feliciſsimam claſſem ſuā appellare ſemper auderet, & ut omnes intelligant, quam nō ſit humanis opibus, proſperisq; initijs, ac fortunæ muneribus confidendum. Conferte nunc hanc tam lætam, tamq; admirabilem uictoriam cum decantatis illis Athenienſium, Romanorumq; uictorijs, ut duce Miltiade Perſas ad Marathonem uictos: aut duce Themiſtocle Xerſis uires ad Salamina fractas, qui mare ponte iunxerat, Atho montem perfoderat, & Aſiam uniuerſam in Græciam ſe effuſurum cogitarat: aut Lutatij Catuli ad Aegates inſulam ductu Carthaginenſium claſſem uictam: aut illam Antiochi, Syriæ regis, Annibale Imperatore, ad Myoneſſum à Romanis ſuperatam. Profectò illas à ſuis ſcriptoribus mirabiliter dicendo auctas, hanc ex omni parte ueram comperietis: illas copias ex imbellibus ferè, imperitisq; hominibus, has ex fortiſsimis, exercitatiſſimisq; conſtitiſſe: illas arte, & dolo, has uirtute & apertè ſuperauiſſe cognoſcetis. Sed ego animaduerti Sereniſs. Princ. ita eſſe nobis natura comparatum, uix ut unquam ullam puram uoluptatem percipiamus: quod cum alijs plerisq; in rebus, tum uel maxime in bello accidit. Videmus enim in hac pugna aliquot

quot claros uiros, ſtrenuos duces, egregios centurio= nes, fortesq; milites eſſe deſideratos: quod Mars ſtre= nuum quemq; ſibi decerpit, fortiſſimumq; pignera= tur. Auguſtinum enim Barbadicum, *ſumma nobili= tate hominem, egregia animi magnitudine, & ſingu lari in patriam caritate, ſublatum eſſe, cum incredi= bili omnium dolore accepimus. qui cùm omnes bono rum gradus, quos per ætatem ei licuit, in urbe ade= ptus eſſet, in illisq; gerendis ſummam & laudem, & gloriam eſſet conſequutus:* Forumq; Iulium *pruden= ter, ſanctéq; gubernaſſet: & magna conſtantia, mi= rabiliq; eloquentia fines* Imperij, *cùm de ijs regundis eſſet controuerſia, tutatus eſſet: & perhonorificas legationes obiuiſſet. & incredibili ſapientia, & in= tegritate præfecturam* Patauinam *geſſiſſet, nihilq; aliud ei ad laudem immortalē deeſſet, niſi ut decurſo aliquot annorum ſpatio, memoriam principatus o p timorum principum* Marci, & Auguſtini, *gentiliū ſuorum, ipſe reuocaret: ecce mors eum ſuſtulit. quan= quam nullo unquam tempore nec glorioſius, nec me= liore de cauſa hanc lucis uſuram relinquere potuiſ= ſet, quam patriæ dignitatem tuendo, & tam hono= rificè ſanguinem effundendo.* Huius *fati comites, glo riæq; participes fuerunt aliquot egregij, nobiliſſi= miq; trierarchi, ut* Benedictus Superantius: Catari= nus Maripetrus: Vincentius Quirinus: Hieronymus

Conta=

Contarenus: Marinus Contarenus. in quibus quanta iactura facta ſit, uix uerbis explicari poſſet. Quid dicam de his præſtantiſſimis uiris, qui ipſi quoque mortem contemnendo immortales ſunt facti: Ioanne Lauretano: Andrea Barbadico: Franciſco Bono: M. Antonio Lando: Antonio Paſcaligo: & huius quoq; laudis auidi fuerunt, gloriæq; cupidi Io. Baptiſta Benedictus, Cyprius: Iacobus Metius, Cherſoneſtus: Antonius Eudæmonicus, Cydon: Iacobus Triſſinus, Vicentinus: Hieronymus Byſantius, Aſcruienſis: & Andreas Calergus, Rithymnæus: quorum omnium nunquam eſſe intermorituram memoriam exiſtimare debetis. nam dum Chriſtianum, Venetumq; nomen extabit, quod ſempiternum fore polliceri poſſumus: dum literæ manebũt: dum ullus uirtuti locus uſpiam relinquetur: nunquam de illis gratiſſimus hominum ſermo conticeſcet. Nam uitam eorum, qui patriam defendendo, Chriſtianamq; religionem uindicando obierunt, non modo alit poſteritas, ſed etiam, ut à ſapientiſſimis uiris accepimus, ipſa æternitas ſemper intuetur. Vigent etiam hodie in ore, atq; animis omnium Harmodius & Ariſtogiton: uigent Horatij: uigent Decij: uigẽt alij pleriq; quod de uita exire pro patria glorioſum iudicarint. Iſtos autem nunquam ſatis laudatos milites ueſtros, qui ſuo ſanguine tantã Chriſtiano nomini gloriam, tantamq; uictoriam pe-

pererunt,

pererunt, & iam à Deo premium uirtutum ſuarum eſſe conſecutos confidimus: & à uobis, & ab uniuerſa Chriſtiana Repub. eis debitos honores hodie perſolui uidemus. Quod etiam ſpecioſius his contingit, quàm Romanis, aut Athenienſibus: propterea quod illi ſuis legibus coacti, eos qui pro patria pugnando mortui eſſent, ornabant laudibus: uos quicquid faciatis, id ultro, & ſponte, illorum uirtuti tribuitis, & gratiſſimorum ciuium munere fungimini. Ac merito quidem. digni enim ſunt hi optimi uiri, quibus alij etiam ſingulares à Senatu honores exquirantur. quos ego in præſentia ex altiſſima cœli ſpecula uidere iam uideor, gratos animos ueſtros intueri, proindeq́; lætari: quod intelligant, ex uerborum exornatione perennem laudem ad eos, qui præclaras res geſſerunt, ſolere apud auditores peruenire. ipſi enim indicarunt, ſe huius gloriæ, quam uitæ, ſtudioſiores extitiſſe, cum hoſtilis pœnæ, quàm huius lucis cupidiores, pro patria occiderunt. Cumq́; noſſent, hanc uitam peregrinationem eſſe, corpus, quod eſſe caducum ſciebant, publicè impenderunt, ut priuatim laudem, quæ nulla mortis fata pertimeſcit, cōpararent. Quo circa parentes uti debent hoc ſolatio, quod cùm ſcirent, ſe natos genuiſſe, non immortales, ſed quos bonos, atq; illuſtres fore optabant, nunc utrunq; ſint omnino conſecuti, cum tanta Reipub. præſidia genuerint:

fuerint: liberi, quod eis domeſtica uirtutis exempla ſuppeditabunt: coniuges, quod ijs priuatæ ſint uiris, quos laudent potius, quam lugeant: omnes denique quod intelligant, eos, qui mortem oppetiuerunt, pro mortali conditione uitæ, immortalitatem eſſe conſequutos: cum hoc maximè credendũ ſit, patriæ, Chriſtianæq; pietatis propugnatores, hinc migrantes, ad ſedem cœleſtium mentium, ex quibus animos delibatos habemus, euolaſſe: ubi æuo ſempiterno, perpetuaq; felicitate perfruantur. Inuitus prætereo *nomina aliorum præſtantium uirorum, qui in acie cæſi ſunt, ut ſi quid ego poſſem, ea ab interitu uindicarem: ſed cum imperatores ueſtri nondum ſingillatim rem, ut geſta eſt, perſcripſerint, uosq; mihi mandaueritis, ut hanc orationẽ ſere ex tempore habeam: cogor nunc ea ſilentio tranſire. Vos autem Sereniſſ. P. Illuſtriſſ. Legati, & Patres ampliſſimi, qui huc frequentes conueniſtis, ut fortiſſimorũ ciuium, & Chriſtianæ religionis amantiſſimorum hominum funus ueſtro conſpectu cohoneſtetis: uehementer commendo: & gratam iſtam accepti eximij beneficij memoriam ueſtram ſempiternis eſſe decorandam laudibus exiſtimo. Cæterum nobiliſſimi uiri, & ornatiſſimi adoleſcentes, cum animo iam cernatis, fortiſſimis uiris, qui pro patria occubuerunt, certum eſſe in cœlo, ac definitum locũ, ubi ætatem cum mentibus beatiſſi-*

mis apud Deum agant: quo nihil excogitari poteſt beatius: ſummosq; honores ab optimo, & ſapientiſsimo principe, & ampliſsimo ordine haberi: ut nihil eſſe queat magnificentius: conſulite poſteritati & memoriæ nominis ueſtri: eosq́; uobis ad imitandum proponite: & hanc ad gloriam citato curſu contendite, et exiſtimate, nihil eſſe laudabilius, nihilq́; præſtantius, quam de patria bene mereri: quam eius dignitatem, ſalutemq́; rebus omnibus anteponere: neq; quicquam turpius, quam gloriam à maioribus acceptam ad poſteros non transfundere: neque uiro nobili poſſe magis ignominioſum quid accidere, quam in otio obtorpeſcere: & occaſiones, quæ Reipub. dignitatem attingunt, ſubterfugere. Nam ſi locus exercendæ uirtutis ueſtræ, domi non daretur, eſſet is uobis omni ſtudio, omniq́; cura perueſtigandus: nunc uero cum domi ueſtræ tam præclara, tamq́; neceſſaria cauſa uobis ſit oblata, arripite, atque urgete occaſionem, atque cum breuis hominibus uia data ſit: memoria uero bene redditæ uitæ ſempiterna, hoc in animo conſtitutum habete, ita uobis eſſe uiuendum ut etiam uos eſſe morituros ſciatis: ſed ita deniq; moriendum, ut memoria nominis ueſtri ſit ad omnem æternitatem temporis duratura. quare pergite patriam defendere, alacri animo in aciem prodite, pro patria opes contemnite, commoda ueſtra omittite: uitã

deniq;

denique ipſam fortiter, ſtrenueq; pugnando profun-dite. Id à uobis patriæ nobilitas, optima educatio, ſingularis in Deum pietas, & ſacroſancta religio uno, eodemq; tempore poſtulat, implorat, expoſcit. Vos autem Illuſtriß. Legati pro mea in Chriſtum Dei filium ſumma pietate, & mirifica in uos obſeruantia, mirum in modum rogo, atque obſecro, ut quando non iacta uictoriæ fundamenta, ſed ipſam in manibus iam eſſe cernitis, Cæſarem, Reges, Principesq; ueſtros incitetis, atque hortemini, ut urgeant hanc pulcherrimam occaſionem, qua nulla unquam poterit reperiri præſtantior: ſuaſq; uires, atque opes cum pontificijs, regijs, Venetisq; coniungant: ut communi conſenſu, atque conſilio Turcæ tandem debellentur, & ipſorum nomen ſempiterna obliuione obruatur. Cum enim uideatis Turcarum uires non eſſe inuictas, immò uerò illorum multitudinem, & diuitias uirtuti, concordiæq; Chriſtianorum longe ceſſiſſe, danda opera eſt, ut quod priſcis temporibus uſu uenit, ut uirtute Athenienſium in pugna Marathonia excitati reliqui Græci, omnia pericula ſubire pro libertate Græciæ non dubitarint; idem nunc ab omnibus Chriſtianis pro ſua ſalute, ac dignitate ſit omnino faciendum. & quod Græci poſt illam memorabilem pugnam oſtenderunt, Perſas terreſtri pugna uictos, nauali quoque prælio poſſe ſuperari: id

à Chriſtianis conandum ſit, ut quando nauali certamine tantam eſtis conſecuti uictoriam, quantam uix auſi eſſetis optare: illos terreſtri quoque prælio uinci poſſe demonſtretis. Quod planè ſperandum eſt, ſi communi concordia, iunctisq; animis cuncta gerentur: & barbari hoſtis uires ita diſtrahentur, ut ille magnis exercitibus, terra, mariq; laceßitus, et diſiunctis, diuerſisq; in locis petitus tam ancipiti contentione, & tanta mole belli, tantaq; cõfuſione obruatur, ut rebus ſuis conſulere non poßit. quod quidem totum in ueſtra, optimi legati, & prudentia, & diligentia uidetur eſſe conſtitutum. Interim uerò Sereniß. P. & P. A. *quanquam id uos omnino perſpectum, exploratumq; habetis, eſtisq; in hac una cogitatione defixi: tamen pro mea in uos pietate, illud* Maharbalis *de* Annibale *uobis memorabo,* Non *ſatis eſſe uincere, niſi uictoria quoque uti ſciatis:* Et *dum* Turcæ *perculſi ſunt, & res illorũ accisæ, & quamplurimi è prætorianis, alijsq; egregijs militibus, & rerum maritimarum peritis deſiderati ſunt, antequam ſe colligant, uiresq; reficiant, bellum ex ſententia conficiatis, & ad optatum exitum perducatis: quod ut primo quoque tempore uobis cumulatè contingat, te* De*us optime maxime, cuius nutu cuncta gubernantur: teq; diue* Marce, *qui in tua tutela hanc optimam* Rempub. *eſſe perpetuò declaraſti, quiq;*

cam